ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ КОМПЛЕКСНОЇ АКТИВІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В АГРАРНІЙ СФЕРІ

THEORETICAL AND METHODOLOGICAL FUNDAMENTALS OF FORMATION OF ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC MECHANISM OF COMPLEX ACTIVATION OF INVESTMENT PROCESSES

УДК 65.011.47:653.27:631.11

<https://doi.org/10.32843/bses.56-5>

Зоря О.П.

д.е.н., доцент,
професор кафедри фінансів,
банківської справи та страхування
Полтавська державна аграрна академія

Сергієнко В.І.

здобувач кафедри фінансів,
банківської справи та страхування
Полтавська державна аграрна академія

Зоря С.П.

к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування
Полтавська державна аграрна академія

Zoria Oleksii

Poltava State Agrarian Academy

Serhienko Volodymyr

Poltava State Agrarian Academy

Zorya Svitlana

Poltava State Agrarian Academy

У статті здійснено розроблення й обґрунтування теоретико-методологічних, науково-методичних та прикладних засад формування і розвитку організаційно-економічного механізму комплексної активізації інвестиційних процесів в аграрній сфері економіки нашої держави. Проведено розроблення системи цілей комплексної активізації інвестиційної діяльності в аграрній сфері для всіх учасників цього процесу (державних структур, інвестиційних інститутів, аграрних товаровиробників). Здійснено обґрунтування схеми організаційно-економічного механізму комплексної активізації інвестиційної діяльності в аграрній сфері, яка забезпечить ефективний і сталий її розвиток в умовах динамічного та мінливого зовнішнього середовища з урахуванням збігів різноспрямованих економічних інтересів держави, інвестиційних інститутів і аграрних товаровиробників. Визначено, що організаційно-економічний механізм комплексної активізації інвестиційної діяльності в аграрній сфері являє собою систему взаємопов'язаних інструментів впливу на всіх учасників інвестиційного процесу, що гармонізує їхні фінансово-економічні цілі й забезпечує сталий ріст капіталізації та якісне удосконалення виробничого, економічного, інноваційного та конкурентного потенціалу аграрної сфери.

Ключові слова: інвестиційний процес, організаційно-економічний механізм, аграрна сфера, державне регулювання, система.

В статье осуществлена разработка и обоснование теоретико-методологических, научно-методических и прикладных основ

формирования и развития организационно-экономического механизма комплексной активизации инвестиционных процессов в аграрной сфере экономики государства. Проведена разработка системы целей комплексной активизации инвестиционной деятельности в аграрной сфере для всех участников этого процесса (государственных структур, инвестиционных институтов, аграрных товаропроизводителей). Осуществлено обоснование схемы организационно-экономического механизма комплексной активизации инвестиционной деятельности в аграрной сфере, которая обеспечит эффективное и устойчивое ее развитие в условиях динамической и изменяющейся внешней среды с учетом совпадения разнонаправленных экономических интересов государства, инвестиционных институтов и аграрных товаропроизводителей. Определено, что организационно-экономический механизм комплексной активизации инвестиционной деятельности в аграрной сфере представляет собой систему взаимосвязанных инструментов воздействия на всех участников инвестиционного процесса, гармонизирует их финансово-экономические цели и обеспечивает устойчивый рост капитализации и качественное совершенствование производственного, экономического, инновационного и конкурентного потенциала аграрной сферы.

Ключевые слова: инвестиционный процесс, организационно-экономический механизм, аграрная сфера, государственное регулирование, система.

The article develops and substantiates the theoretical and methodological, scientific and methodological and applied principles of formation and development of the organizational and economic mechanism of comprehensive activation of investment processes in the agricultural sector of our economy. Improving agricultural policy, stimulating investment activity and increasing the investment potential of agricultural producers will provide favorable conditions for the development of agribusiness. The factor hindering the growth of investment in the agricultural sector is the high financial risk due to insufficient production efficiency, fluctuations in the agricultural market, financial instability of agricultural and processing enterprises. The system of goals of complex intensification of investment activity in the agrarian sphere for all participants of this process (state structures, investment institutes, agrarian commodity producers) has been developed. The scheme of organizational and economic mechanism of complex activation of investment activity in agrarian sphere which will provide its effective and steady development in the conditions of dynamic and changing external environment taking into account coincidences of various economic interests of the state, investment institutes and agrarian commodity producers is substantiated. It is determined that the organizational and economic mechanism of complex activation of investment activity in the agricultural sphere is a system of interconnected instruments of influence on all participants of the investment process, which harmonizes their financial and economic goals and provides sustainable capitalization growth and qualitative improvement of production, economic, innovation and competitive potential of the agricultural sector. In order to ensure successful investment in the agricultural sector, we recommend following certain principles that take into account the specialization of enterprises in the industry, investment climate and potential, in forming an investment strategy that determines the feasibility of strategic decisions based on the essence of strategy as an economic category and achievement values of key financial and economic indicators of its development.

Key words: investment process, organizational and economic mechanism, agrarian sphere, state regulation, system.

Постановка проблеми. Ключовим фактором сталого розвитку аграрної сфери України в середньостроковій і довгостроковій перспективах має стати підвищення ефективності виробництва, яке неможливе без упровадження нових технологій, що

базуються на оновленні сучасної матеріально-технічної бази. У зв'язку з цим удосконалення аграрної політики, стимулювання інвестиційної діяльності та зростання інвестиційного потенціалу аграрних товаровиробників забезпечать сприятливі умови

для розвитку агробізнесу. Фактором, що стримує зростання інвестицій в аграрну сферу, є високий фінансовий ризик через недостатню ефективність виробництва, коливання кон'юнктури аграрного ринку, фінансову нестабільність сільськогосподарських і переробних підприємств. Під впливом цих негативних факторів зношена або морально застаріла матеріально-технічна база не дає змоги аграрним товаровиробникам здійснювати розширене інноваційне відтворення, що негативно впливає на економіку виробничої діяльності агробізнесу і стримує приплив інвестицій. Відповідно до цього, особливої актуальності набувають розроблення і наукове обґрунтування заходів, що сприяють розвитку інвестиційної діяльності в аграрній сфері. Одним із науково-практичних завдань, яке вимагає належного теоретичного опрацювання, є вирішення проблеми оптимального фінансування інвестиційної діяльності за рахунок збалансованого підходу до визначення його методики і джерел, тим самим підвищуючи якість реалізації інвестиційних проектів, у тому числі надаючи позитивний вплив на інвестиційний клімат та привабливість організаційно-економічного механізму інвестиційної діяльності в аграрній сфері економіки нашої держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Теоретико-методологічні, науково-методичні та прикладні аспекти формування та розвитку організаційно-економічного механізму комплексної активізації інвестиційних процесів в аграрній сфері широко досліджувалися та відображені у роботах значної кількості вчених. Суттєвий внесок у вирішення зазначеної проблеми зробили: В. Аранчій, Л. Березіна, В. Борисова, І. Вініченко, А. Гайдучий, В. Геєць, О. Гудзь, О. Гудзинський, Б. Данилишин, О. Дацій, М. Дем'яненко, О. Єрмаков, С. Ілляшенко, М. Кісіль, М. Коденська, І. Ксьонжик, Ю. Лупенко, П. Макаренко, М. Малік, Л. Мармоль, Л. Михайлова, О. Олійник, Б. Пасхавер, В. Плаксієнко, П. Саблук, В. Савчук, Ю. Хвесик, А. Чупіс, О. Шпикуляк та деякі інші. Проте, незважаючи на значну кількість робіт із зазначеної проблематики, певна частина теоретико-методологічних питань, пов'язаних насамперед з обґрунтуванням схеми організаційно-економічного механізму комплексної активізації інвестиційних процесів в аграрній сфері, яка б забезпечила ефективний і сталий її розвиток в умовах динамічного та мінливого зовнішнього середовища з урахуванням збігів різноспрямованих економічних інтересів усіх учасників, залишаються, на нашу думку, не повністю дослідженими. Все вищенаведене визначило необхідність нашої наукової роботи, її предметно-об'єкту сферу, мету і завдання.

Постановка завдання. Загальна мета наукового дослідження полягає у розробленні й обґрунтуванні теоретико-методологічних, науково-методич-

них та прикладних засад формування і розвитку організаційно-економічного механізму комплексної активізації інвестиційних процесів в аграрній сфері економіки нашої держави. Виходячи із цього, завданнями нашого наукового дослідження є:

- розроблення системи цілей комплексної активізації інвестиційної діяльності в аграрній сфері національного господарства для усіх учасників цього процесу (державних структур, інвестиційних інститутів, аграрних товаровиробників);

- обґрунтування схеми організаційно-економічного механізму комплексної активізації інвестиційної діяльності в аграрній сфері, яка забезпечить ефективний і сталий її розвиток в умовах динамічного та мінливого зовнішнього середовища з урахуванням збігів різноспрямованих економічних інтересів держави, інвестиційних інститутів і аграрних товаровиробників.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Одним із головних завдань сучасного етапу розвитку аграрної сфери нашої держави є активізація інвестиційної діяльності, відпрацювання нового механізму, який би допоміг стимулювати процеси капіталовкладень і відповідав би вимогам зростання конкурентоспроможності вітчизняної економіки. Аналіз теоретичних основ, відображених у наукових працях [1–8], показав, що досі недостатньо чітко сформований категоріально-понятійний апарат визначення організаційно-економічного механізму комплексної активізації інвестиційних процесів в аграрній сфері національного господарства.

Спираючись на наявні теоретико-методологічні дослідження, вважаємо, що класичне визначення економічного механізму зводиться до того, що під ним розуміється складна взаємозалежна сукупність економічних елементів, які можуть бути технологічно пов'язані між собою та покликані регулювати систему. У наших дослідженнях механізм розглядається із функціональної позиції в межах процесного підходу. Застосування останнього зумовлено тим, що ми, як і більшість науковців, вважаємо, що саморегулювання економічних систем практично неможливе, тому слід підходити до поняття механізму як до сукупності керованих процесів, на вході яких стоять ресурси, а на виході – досягнуті цілі. Такий підхід дає змогу за допомогою розуміння механізму як головного елемента процесу управління, що передбачає активні елементи (суб'єкти управління), якими виступають державні структури, інвестиційні інститути, аграрні підприємства, реалізувати функцію процесу – перетворювати «вхід» у «вихід». При цьому під «входом» розуміється поточний стан системи, а під «виходом» – бажаний.

Формулюючи поняття організаційно-економічного механізму комплексної активізації інвестиційних процесів в аграрній сфері національного господарства, необхідно уточнити цілі його функці-

онування: 1) його застосування повинно забезпечити досягнення певних показників стану системи (обсяг і структура інвестиційних ресурсів); 2) воно повинно забезпечити сталий та пропорційний розвиток аграрної сфери, тим самим сприяючи нарощуванню виробничо-економічного потенці-

алу галузі. Схематично систему цілей активізації інвестиційних процесів усіх його учасників (державних структур (Д), інвестиційних інститутів (І), аграрних товаровиробників (П), які мають діаметрально протилежні економічні інтереси) нами зображено на рис. 1.

Рис. 1. Система цілей комплексної активізації інвестиційних процесів у аграрній сфері національного господарства

Економічні інтереси учасників інвестиційних процесів різняться, проте не можна не відзначити єдиний вектор цілей щодо покращення фінансово-економічного стану підприємств аграрної сфери та поліпшення їхньої матеріально-технічної бази. Для забезпечення інтересів усіх учасників інвестиційних процесів в аграрній сфері слід розробити організаційно-економічний механізм комплексної активізації інвестиційної діяльності таким чином, щоб було забезпечено достатнє і необхідне «зчеплення» всіх інструментів і важелів. Відповідно

до цього має бути сформований такий механізм, який забезпечив би ефективний і сталий розвиток аграрної сфери в умовах динамічного та мінливого зовнішнього середовища з урахуванням збігів різноспрямованих економічних інтересів держави, інвестиційних інститутів і аграрних товаровиробників. Визначений нами організаційно-економічний механізм комплексної активізації інвестиційних процесів в аграрній сфері національного господарства з урахуванням всіх його складових елементів зображено на рис. 2.

Рис. 2. Схема організаційно-економічного механізму комплексної активізації інвестиційних процесів у аграрній сфері національного господарства

Відповідно до вищенаведеного, з урахуванням розглянутих наукових підходів і загального теоретичного змістового значення терміна «механізм», а також виходячи з комплексного взаємозв'язку його організаційно-економічних елементів, доходимо висновку, що «організаційно-економічний механізм комплексної активізації інвестиційних процесів в аграрній сфері» являє собою систему взаємопов'язаних інструментів впливу на учасників цього процесу, яка гармонізує їхні різноспрямовані фінансово-економічні цілі й забезпечує сталий ріст капіталізації та якісне удосконалення виробничого, економічного, інноваційного та конкурентного потенціалу аграрної сфери. Все це дасть змогу забезпечити реалізацію поставлених перед аграрною сферою цілей, основними з яких у сучасних умовах інституційної трансформації є забезпечення економічної та продовольчої безпеки держави і стійкий ріст конкурентоспроможності національного агропродовольчого ринку.

Висновки з проведеного дослідження. Проведені нами дослідження дають змогу стверджувати, що організаційно-економічний механізм комплексної активізації інвестиційних процесів в аграрній сфері являє собою певну систему економічних, організаційних, управлінських, правових та регулюючих дій учасників, способів і процесів, що забезпечують порядок проведення інвестиційної діяльності та протікання інвестиційних процесів у аграрній сфері та впливають на розвиток суміжних сфер національного господарства. Це повинно сприяти досягненню очікуваних фінансових, економічних, інноваційних, екологічних, соціальних, політичних та інших результатів і параметрів процесу.

З метою забезпечення успішної інвестиційної діяльності в аграрній сфері нами рекомендується дотримуватися певних принципів, що враховують спеціалізацію підприємств галузі, інвестиційний клімат і потенціал, під час формування інвестиційної стратегії, які визначають можливість реалізації стратегічних рішень, виходячи насамперед із сутності стратегії як економічної категорії та досягнення значень ключових фінансово-економічних показників її розвитку.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Аранчій В.І., Зоря О.П., Петренко І.І. Кредит у системі фінансового забезпечення інвестиційного розвитку аграрних підприємств. *Вісник Полтавської державної аграрної академії*. 2011. № 4. С. 120–124.
2. Вініченко І.І. Інвестиційна діяльність сільськогосподарських підприємств: монографія. Донецьк : Юго-Восток, 2010. 444 с.
3. Даций О.І. Фінансове забезпечення інноваційної діяльності в агропромисловому комплексі України.

Проблеми інвестиційно-інноваційного розвитку. 2011. № 1. С. 65–76.

4. Ілляшенко С.М. Інвестиційна політика держави як інструмент економічного розвитку країни. *Сталий розвиток економіки*. 2013. № 2 (19). С. 207–210.

5. Мармунь Л.О. Ксьонжик. І.В. Інвестування інноваційного розвитку харчових і переробних підприємств: монографія. Миколаїв, 2011. 153 с.

6. Плаксієнко В.Я. Формування інвестиційного клімату в підприємствах аграрного сектору України. *Вісник Полтавської державної аграрної академії*. 2011. № 2. С. 202–206.

7. Ульяновченко О.В. Інноваційно-інвестиційна діяльність, як основа сталого розвитку економіки держави. *Науковий вісник Мукачівського державного університету*. 2015. № 2 (4). С. 70–76.

8. Хвесик Ю.М. Інвестиції в аграрний сектор: пріоритети та механізми нарощення. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 22. С. 5–8.

REFERENCES:

1. Aranchii V.I., Zoria O.P. and Petrenko I.I. (2011) Kredyt u systemi finansovoho zabezpechennia investytsiynoho rozvytku ahrarnykh pidpriemstv [Credit in the system of financial provision of investment development of agrarian enterprises]. *Visnyk Poltavskoi derzhavnoi ahrarnoi akademii*, no 4, pp. 120–124. [in Ukrainian]
2. Vinichenko I.I. (2010) *Investytsiina diial'nist' sil's'ko-hospodars'kykh pidpriemstv* [Investment activity of agricultural enterprises]. Yuhu-Vostok, Donetsk. (in Ukrainian)
3. Datsiy O.I. (2011) Finansove zabezpechennya innovatsiy v ahropromyslovomu kompleksi Ukrayiny [Financial support innovation in agriculture Ukraine]. *Problemy investytsiyno-innovatsiynoho rozvytku*, no. 1, pp. 65–76.
4. Illashenko S.M. (2013) Investytsiina polityka derzhavy iak instrument ekonomichnoho rozvytku krainy [The investment policy of the state as an instrument of economic development]. *Stalyi rozvytok ekonomiky*, no. 2 (19), pp. 207–210.
5. Marmul' L.O. and Ks'onzhik I.V. (2011) Investuvannia innovatsiynoho rozvytku kharchovykh i pererobnykh pidpriemstv [Investment innovative development of food and processing enterprises]. Mykolaiv, Ukraine.
6. Plaksienko V.Ya. (2011) Formuvannya investytsiynoho klimatu v pidpriemstvakh ahrarnoho sektoru Ukrayiny [Formation of the investment climate in enterprises of the Ukrainian agrarian sector]. *Visnyk Poltavskoi derzhavnoi ahrarnoi akademii*, vol. 2, pp. 202–206.
7. Ul'ianychenko O.V. (2015) Innovatsiyno-investytsiyna diyal'nist', yak osnova staloho rozvytku ekonomiky derzhavy [Innovation and investment activity as the foundation for sustainable national economic development]. *Naukovyj visnyk Mukachivs'koho derzhavnoho universytetu*, vol. 2 (4), pp. 70–76.
8. Khvesyk Yu.M. (2016) Investytsiyy v ahrarnyy sektor: priorytety ta mekhanizmy naroshchennya [Investment in agrarian sector: priorities and increase mechanisms]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, vol. 22, pp. 5–8.